

Проблеми національної економіки

УДК 338.124.4

Свістунов Олексій Сергійович

кандидат економічних наук, докторант

Хмельницький національний університет

Свистунов Алексей Сергеевич

кандидат экономических наук, докторант

Хмельницкий национальный университет

Svistunov Oleksii

Candidate of Sciences (Economics), Doctoral Candidate

Khmelnytsky National University

ORCID: 0000-0002-8474-1978

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА
MAIN DIRECTIONS OF UKRAINE SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT AND WAYS OF THE ECONOMIC CRISIS
OVERCOMING**

***Анотація.** В статті визначено передумови, особливості та виділено проблемні аспекти соціально-економічного розвитку України, проведено їх системний аналіз. Обґрунтовано необхідність державного регулювання трансформаційних процесів в сфері економіки за умов економічної кризи. Визначено ключові напрями підвищення ефективності управління соціально-економічними процесами в Україні, які забезпечать реалізацію*

моделі стабілізації та економічного зростання країни в найближчій перспективі.

Ключові слова: *соціально-економічна система, криза, державне регулювання, інвестиційний клімат, кластеризація, інститути розвитку.*

Аннотація. *В статье определены предпосылки, особенности и выделены проблемные аспекты социально-экономического развития Украины, проведено их системный анализ. Обоснована необходимость государственного регулирования трансформационных процессов в сфере экономики в условиях экономического кризиса. Определены ключевые направления повышения эффективности управления социально-экономическими процессами в Украине, которые обеспечат реализацию модели стабилизации и экономического роста страны в ближайшей перспективе.*

Ключевые слова: *социально-экономическая система, кризис, государственное регулирование, инвестиционный климат, кластеризация, институты развития.*

Summary. *The article identifies the prerequisites, features and highlights the problematic aspects of socio-economic development of Ukraine, conducted a systematic analysis. The necessity of state regulation of transformation processes in the sphere of economy in the conditions of economic crisis is substantiated. It is noted that the protracted economic crisis in the country indicates the dominance of economic problems over many political problems, as well as their simultaneous interconnection and destructive impact on the restorative proportions between production and consumption. Among the many influential factors on the construction of a modern socio-economic system of investment, institutional factors, cluster associations and the development of information systems as complex polysystemic socio-economic entities. It is theoretically substantiated that clusters can be considered a new type of*

production and economic model, built on the interaction and cooperation of industrial, commercial enterprises, financial and credit and educational and scientific institutions. It is determined that in recent decades, many countries around the world are developing cluster strategies aimed at integrating financial and intellectual capital and realizing the competitive advantages of the national economy. The importance of transformations in the cultural and ideological sphere, which involve changes in the values of public consciousness, the formation of a new paradigm of humanitarian development, which is to abandon the ideology of consumption and affirm new values to balance production and demand.

Public policy instruments should be aimed at removing obstacles to the formation of clusters, improving infrastructure, simplifying the mechanism for attracting sources of funding and foreign investment, and removing restrictions on the introduction of innovations. It is a comprehensive approach to solving the problems outlined at the state level that will be the key to successful modernization of Ukraine's economy and building its own model of economic growth. The key areas for improving the efficiency of management of socio-economic processes in Ukraine, which will ensure the implementation of the model of stabilization and economic growth of the country in the near future.

Key words: *socio-economic system, crisis, state regulation, investment climate, clustering, development institutions.*

Постановка проблеми. Україна перебуває на етапі побудови сучасної соціально-економічної системи, який характеризується тривалим проходженням перехідного періоду та ускладнюється глибокою економічною кризою останніх років. У зв'язку із цим стає проблематичним забезпечення подальшого економічного зростання країни існуючими методами і механізмами управління, які мають ряд суттєвих недоліків, що проявились в процесі їх практичної реалізації. Так, протягом останніх років

спостерігається тенденція зниження ВВП, падіння курсу національної валюти, втрата довіри в іноземних інвесторів, що викликало ряд негативних явищ у вітчизняній економіці. В досить складному стані перебувають всі галузі промисловості, які відіграють важливу роль в економічному зростанні країни, визначають рівень інвестиційної активності, зайнятості населення та формують переважну більшість доходів бюджету. Причини занепаду вітчизняної економіки були ідентифіковані вже давно, проте через відсутність дієвих антикризових заходів ситуація у політичній, економічній і фінансовій сферах продовжує ускладнюватися.

Тому постає нагальна потреба впровадження у вітчизняну практику науково обґрунтованих методів та новітніх технологій управління соціально-економічними процесами, із врахуванням того, що регулююча роль влади, особливо за умов економічної кризи, повинна виступати головною умовою успішного завершення перехідного процесу розбудови сучасної соціально-економічної системи країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведене дослідження ґрунтується на фундаментальних наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері розбудови економіки та подолання кризових явищ, а саме: М.П. Войнарєнка [1; 2; 18], В.М. Гейця [3; 4], А.А. Гриценка [5; 6], М.І. Зверькова [8; 9], Е. М. Лібанової [12; 13], О.М. Полінкевич [14], В. М. Тарасевича [15] та ін., а також на результатах системного аналізу, проведеного Інститутом економіки і прогнозування НАН України [10].

Питання моделювання процесів соціально-економічного розвитку країни і управління ними мають глибоке наукове підґрунтя та практичну апробацію, однак складна економічна ситуація в країні та одержані результати системного аналізу потребують відповідного теоретичного обґрунтування виявлених економічних і соціальних проблем та розробки системи заходів для виведення України із кризового стану.

Мета дослідження полягає в подальшому розвитку теоретичних підходів, систематизації результатів аналізу та визначенні основних заходів для підвищення ефективності управління соціально-економічними процесами в Україні, здатними забезпечити реалізацію моделі стабілізації та економічного зростання країни в найближчій перспективі.

Основні результати дослідження. В усі часи і епохи, на різних етапах становлення суспільно-економічних формацій існувала проблема управління розвитком певного типу соціально-економічних систем. Економічна наука на підставі проведених протягом тривалого часу досліджень обґрунтовує положення про те, що досягнутий ступінь розвитку суспільства визначається способом виробництва і перерозподілу національних благ. При цьому діє загальна закономірність – перехід до наступного етапу розвитку суспільно-економічних відносин супроводжується якісними змінами, які виникають при взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин.

Узагальнений на світовому рівні досвід соціально-економічного розвитку багатьох країн різних континентів дозволяє виділити загальні, найбільш характерні риси як для визначення певного типу соціально-економічної формації, так і для можливості його детальної характеристики та оцінки з метою забезпечення поглибленого вивчення розвитку кожної країни із врахуванням її національних особливостей.

Таким чином, теоретичне дослідження суспільно-економічних формацій дозволяє розглядати суспільство як цілісну соціально-економічну систему, що функціонує і розвивається за своїми економічними законами на підставі історично-діалектичної єдності продуктивних сил і виробничих відносин, та включає історичні процеси трансформації і взаємодії останніх: незавершених виробничих відносин попередньої формації, сформованих виробничих відносин теперішньої та започаткованих виробничих відносин для переходу до наступного етапу розвитку або до нової суспільно-економічної формації. Так

склалось історично, що в деяких країнах такий перехід відбувається стихійно, а окремим – вдається спрямовувати свій економічний розвиток згідно дії економічних законів, принципів моралі і культури. В першому випадку можна стверджувати про змішані моделі соціально-економічного розвитку, а в другому – про чітко визначену модель розвитку країни.

Сучасний соціально-економічний стан України досліджується багатьма вченими, в працях яких проводиться аналіз економічного середовища та здійснюється оцінка основних чинників, які визначатимуть тенденції економічного зростання в перспективі та формування власної моделі розвитку країни. Затяжна економічна криза в країні свідчить про домінування економічних проблем над багатьма політичними проблемами, а також про їх одночасний взаємозв'язок і руйнівний вплив на відновлювальні пропорції між виробництвом і споживанням. Проте, навіть за таких складних умов, на думку О.М. Полінкевич, актуальними залишаються проблеми прискорення науково-технічного прогресу, переважання 6 та 7 технологічних укладів у суспільстві [14, с.60-61].

У наукових розробках з фундаментальних основ соціальної економіки Е. М. Лібанова показала негативний вплив економічної і політичної ситуації на соціальну справедливість, добробут населення, його соціальний захист та формування ідеології, що призводить до макроекономічної нестабільності. Для вирішення соціально-економічних проблем, на думку автора, постає гостра необхідність запровадження соціальних інновацій та власної модернізації суспільства задля завоювання гідного місця у світовій спільноті [13, с.14]. На необхідності структурної трансформації економіки для виведення її із кризи наголошує С.А. Єрохін [16]. В.М. Тарасевич виділяє інвестиційні процеси як інструмент активізації ринкових принципів роботи та підвищення ефективності системної трансформації вітчизняної економіки, оскільки, на думку вченого, «головною конкурентною перевагою національного капіталу є

нереалізований потужний інноваційний та економічний потенціал національного характеру» [15, с. 11].

Значним внеском в розвиток вітчизняної економічної теорії щодо вибору найбільш досконалої моделі соціально-економічного розвитку є праці вчених В.М. Гейця і А.А. Гриценка, які, за результатами проведення системних досліджень, дійшли висновку про необхідність трансформації сучасної моделі соціально-економічного розвитку України в ендогенно орієнтовану, спроможну забезпечити відновлення і подальший розвиток соціально-економічних процесів на основі пошуку власних внутрішніх механізмів економічного зростання, що дозволить визначити країні свій шлях до побудови постіндустріального суспільства [3; 5; 6]. М.І. Звержов аргументовано доводить, що сучасна вітчизняна політико-економічна модель характеризується високим рівнем монополізації економіки країни, що суттєво обмежує темпи її зростання, тому постає необхідність усунення однієї із її базисних конструкцій – зрощення бізнесу і влади, а «головна проблема – завдання створення економіки наздоганяючої модернізації – не тільки залишається, але ще більше ускладнюється поглибленням раніше не вирішених соціально-економічних питань» [9, с. 42-43].

Таким чином, проведені нами теоретичні дослідження сучасних фундаментальних праць вчених за різними напрямками оцінки соціально-економічного розвитку країни, дозволяють зробити обґрунтований висновок, що на сьогоднішній день перед Україною постала проблема вибору нової моделі економічного розвитку, яка б дозволила національній економіці в стислі терміни увійти в світовий економічний простір з високим рівнем цивілізації, прогресу і добробуту. Проте, для її побудови необхідно здійснити важливий перехідний етап – вихід із гострої політичної та економічної кризи, який має бути реалізований в короткі терміни, із науково обґрунтованою економічною політикою і розробкою державних програм соціально-економічного розвитку в розрізі напрямів,

які забезпечують цілісність формування стратегії розвитку національної економіки із відповідним пропорційним зростанням макроекономічних показників політичної, культурної, соціальної, еколого-природничої сфер країни.

Для реалізації завдань перехідного етапу, які визначені нами вище, вітчизняній економіці необхідно розраховувати на власний потенціал та побудову ефективної системи державного регулювання соціально-економічних процесів у раціональному поєднанні з ринковими механізмами. Державне регулювання, в першу чергу, доцільно здійснювати шляхом розробки державних програм соціально-економічного розвитку в розрізі визначальних напрямів функціонування соціально-економічних систем, які повинні передбачати наступні заходи: селективну підтримку певних галузей шляхом бюджетного фінансування; фінансування й організацію освітньої сфери та науково-дослідної діяльності; стимулювання розвитку національних компаній та використання ними новітніх технологій; стандартизацію і контроль якості вітчизняної продукції, сприяння товарному експорту та регулювання імпорту товарів, запровадження індикативного планування, що забезпечить розробку концепції соціально-економічної політики у взаємозв'язку із прогнозами функціонування економіки, державними програмами та системою параметрів індикаторів, що характеризуватимуть ключові важелі державного впливу на соціальні і економічні процеси.

Крім того, під впливом державного регулювання процес структурних трансформацій економіки набуватиме системного характеру, тому доцільно одночасно здійснювати структурні реформи у соціальній, політичній та культурно-ідеологічній сферах. Зміни у соціальній сфері передбачатимуть трансформацію державної політики стосовно підвищення доходів населення, удосконалення системи охорони здоров'я та пенсійного забезпечення, поєднання соціальних програм із політикою зайнятості. В

політичній сфері згадані процеси потребують створення передумов дотримання норм Конституції України всіма верствами населення та швидких темпів зростання і реалізації інтелектуального потенціалу нової владної еліти, а також створення відповідного нормативно-правового та інституційного середовища. В культурно-ідеологічній сфері – внесення змін у ціннісні установки суспільної свідомості, формування нової парадигми гуманітарного розвитку, яка полягає у відмові від ідеології споживання і ствердженні нових цінностей збалансування індивідуального та державного.

Саме комплексний підхід до вирішення на державному рівні окреслених нами проблем, стане запорукою успішної модернізації економіки України та побудови власної моделі її економічного зростання. Тому головним чинником реалізації стратегічних напрямів розвитку національної економіки є її структурна перебудова на основі: підвищення пріоритетів інститутів взаємодії держави, науки і бізнесу; диверсифікації ефективних джерел інвестування інноваційних перетворень та процесів кластеризації економіки, зорієнтованих на високотехнологічні, інтелектуально-інформаційні та наукомісткі виробництва із якісною продукцією, яка користується високим попитом на світовому ринку.

Отже, важливою передумовою розв'язання цілого ряду соціально-економічних проблем на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки є стимулювання інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій в промисловий комплекс можливо при позитивній динаміці реальних інвестицій як складової суспільних ресурсів, яка забезпечує безперервність відтворювального процесу в простій чи розширеній формах. Інвестиційний клімат в Україні продовжує залишатись малопривабливим, в результаті чого відбувається переміщення капіталу із країни, послаблення банківської системи, зростання боргів та боргової залежності вітчизняної економіки від зовнішнього фінансування,

розбалансованість торгівельного балансу і державного бюджету, фінансова і економічна залежність від міжнародного валютного фонду.

Серед багатьох впливових факторів на побудову сучасної соціально-економічної системи важливе місце посідають також інституційні фактори. Навіть незначні порушення в інституціональній структурі призводять до суттєвих, а в багатьох випадках до непоправних ускладнень в економічному середовищі, що стримує зростання темпів розвитку економіки країни. Тому саме в умовах трансформації соціально-економічних систем проблема інституціональних перетворень набуває особливого значення. Відповідно, на державному рівні повинна бути сформована політика створення інститутів, необхідних для успішного формування сучасних економічних відносин.

Ще одним важливим ключовим процесом в стартових умовах економічних перетворень має стати розвиток інформаційних систем як складних полісистемних соціо-економічних утворень, які стають рушійною силою для позитивних змін в усіх галузях народного господарства і в усіх сферах життєдіяльності людини. Інформаційні технології і системи за умови їх правильного, організованого використання здатні забезпечити економічне зростання шляхом стимулювання конкуренції, сприяння розширенню виробництва, підвищення продуктивності праці. Україна має потужний інтелектуальний потенціал і може стати одним із найбільших виробників програмного забезпечення в світі, що, в першу чергу, принесе значний дохід державі.

Ще одним важливим напрямом формування ключових компонентів ефективної економічної політики для забезпечення подальшого соціально-економічного зростання країни є формування кластерних об'єднань. Кластери можна вважати новим видом виробничо-господарської моделі, побудованої на взаємодії і співпраці промислових, торговельних підприємств, фінансово-кредитних та освітньо-наукових установ [1, с.27].

Досвід економічно розвинених країн світу підтверджує підвищення конкурентоспроможності національної економіки, побудованої на механізмах кластеризації. У зв'язку із цим постає необхідність формування кластерних систем, здатних забезпечити трансформацію інноваційних факторів в основне джерело економічного зростання. Окрім того, кластери передбачають комбінацію конкуренції і кооперації таким чином, що об'єднання учасників в одних сферах допомагають успішно проводити конкурентну боротьбу в інших. Для України це є ефективним напрямом розвитку економіки і підтримки її на високому рівні в системі міжнародних економічних відносин.

Кластерні об'єднання активізують інноваційну діяльність в регіонах через пошук на певних територіях інноваційних продуктів, виявлення резервів для їх виробництва з використанням новітніх технологій, а також дозволяють покращити регіональне соціально-економічне становище за рахунок більш ефективного використання та перерозподілу ресурсів, зниження цін на життєво необхідні для населення регіону послуги і матеріальні цінності, створення додаткових робочих місць тощо. Проте в Україні кластери не проявили себе як потужні економічні системи, які суттєво підвищують конкурентоспроможність національної економіки на внутрішніх і зовнішніх ринках. Це пояснюється необхідністю їх державної підтримки, що, в першу чергу, вимагає обґрунтованої кластерної політики як складової економічної політики держави, здатної забезпечити інноваційний підхід державного регулювання нового напрямку економічного розвитку [2, с. 629; 6, с. 72].

Протягом останніх десятиліть в багатьох країнах світу розробляються кластерні стратегії, метою яких є інтеграція фінансового і інтелектуального капіталів та реалізація конкурентних переваг національної економіки [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Мета кластерної стратегії повинна полягати, з однієї сторони, в стимулюванні кластерних ініціатив всіх рівнів (регіональних, національних і міжнародних), а з іншої сторони – в сприянні розвитку вже

функціонуючих кластерів. Основні фактори впливу реалізації кластерної стратегії, на нашу думку, полягають в наступному: визначення в кластерах найбільш конкурентоспроможних компаній і фірм, в яких побудована власна стратегія розвитку; забезпечення умов для формування стабільних джерел фінансування; залучення до кластерних структур малого бізнесу, науково-дослідних і навчальних організацій; створення науково-дослідних центрів.

Для формування обґрунтованої кластерної стратегії як складової економічної політики держави важливого значення набуває систематизація наукових надбань в сфері кластеризації з метою визначення напрямів державної підтримки кластерів в довгостроковій перспективі. Інструменти державної політики повинні бути спрямовані на усунення перешкод у формуванні кластерів, удосконаленні інфраструктури, спрощенні механізму залучення джерел фінансування та зовнішніх інвестицій, усуненні обмежень в запровадженні інновацій.

Слід також врахувати, що високий рівень конкуренції на світовому ринку, її вплив на регіональний розвиток та розвиток національної економіки вимагають створення в Україні інституцій, які б забезпечували і координували функціонування промислового комплексу та його зовнішніх економічних зв'язків, в першу чергу кластерних об'єднань, їх страхового, фінансового, законодавчого та інформаційного обслуговування.

Висновки. Сучасні соціально-економічні системи з високим рівнем розвитку характеризуються приватною формою власності на матеріальні ресурси, еволюційним розвитком форм власності та їх прогресивною взаємодією, якісним конкурентним механізмом. Трансформаційні процеси в Україні, спрямовані на побудову нової економіки, в переважній більшості супроводжуються проблемними соціально-економічними та кризовими явищами затяжного характеру. Це свідчить про те, що в Україні немає чітко визначеної моделі соціально-економічного розвитку, а також

відсутні механізми державного регулювання трансформаційних процесів для побудови стратегії і тактики в досягненні цілей економічного зростання, що потребує проведення подальших теоретичних досліджень, аналізу і визначення теоретичних концепцій побудови цивілізованого суспільства.

На підставі результатів проведених нами досліджень особливостей соціально-економічного розвитку України ми дійшли висновку, що для побудови сучасної соціально-економічної системи країни доцільно розробити виважену ефективну державну економічну політику перехідного етапу до втілення реальних моделей, визначених науковцями, яка базувалася б на науково обґрунтованих результатах досліджень економічного розвитку та зростання економіки країни, з орієнтацією на високотехнологічні галузі і конкурентоспроможні продукти. Наявний інтелектуальний та науково-технічний потенціал створює передумови для реалізації поставленої мети. Пріоритетні завдання країни щодо європейської інтеграції підтверджують, що така мета повинна лягти в основу не лише економічної стратегії держави, а й політичної консолідації суспільства.

Література:

1. Войнаренко М. Кластерні об'єднання: міжнародний досвід та українські реалії / М. Войнаренко, А. Береза // Економіст. 2013. № 10. С. 27-30.
2. Войнаренко М.П. Форми й принципи взаємодії державних, підприємницьких та інституційних структур / М.П. Войнаренко // Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алимов, О.М. Амоша та ін. ; за заг. ред. В.І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с. С. 626-634.

3. Геєць В.М. Від квазіринку до ринку та інвестиційного зростання / В.М. Геєць // Дзеркало тижня. 2015. № 30 (226). С. 7.
4. Геєць В.М. Вихід з кризи / В.М. Геєць, А.А. Гриценко // Економіка України. 2013. № 6 (611). С. 13–15.
5. Гриценко А. Системна криза як наслідок базової деструкції економіки України і шляхи її подолання / А. Гриценко // Вісник Національного банку України. 2014. № 5. С. 8-12.
6. Гриценко А. Экономическая политика Украины: институциональная и структурная составляющие / А. Гриценко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. 2014. № 1. С. 70-79.
7. Еремін Д. Информационные технологии в Украине / Д. Еремін. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
8. Зверяков М.И. В поисках выхода из кризиса / М.И. Зверяков // Экономика Украины. 2013. № 8. С. 4-21.
9. Зверяков М. И. Об изменении модели экономического развития / М.И. Зверяков // Экономика Украины. 2015. № 6 (635). С. 41-49.
10. Інформаційні ресурси. Інститут економіки і прогнозування НАНУ. URL: <http://ief.org.ua/?lang=ru>
11. Ладиченко К.І. Сучасні тенденції розвитку світового ринку інформаційно-комунікаційних послуг / К. І. Ладиченко, В.В. Тронько // Ефективна економіка. 2015. № 2. The site of official and financial information. [Online]. URL: <http://www.statista.com/statistics/268584/worldwide-ict-revenue-since-2005/>
12. Лібанова Е.М. Нерівність в українському суспільстві: витоки та сучасність / Е.М. Лібанова // Економіка України. 2014. № 3. С. 4-19.
13. Лібанова Е.М. Соціальна орієнтація ринкової економіки як передумова консолідації суспільства / Е.М. Лібанова // Вісник НАН України. 2010. № 8. С. 3-14.

14. Полінкевич О.М. Чинники формування випереджального розвитку підприємств в умовах глобальної світової кризи / О.М. Полінкевич / Економічний Часопис - XXI. 2016. № 1-2 (156). С. 59-62.
15. Тарасевич В. М. Про орієнтири і напрями виходу з кризи / В. М. Тарасевич // Економіка України. 2013. № 9. С. 4-17.
16. Erokhin S. A. General theory of development and structural transformation of national economy / S. A. Erokhin // Економічний вісник. 2014. №3. PP. 17-25.
17. Kahraman C. Capital Budgeting Techniques Using Discounted Fuzzy versus Probabilistic Cash Flows / C. Kahraman, D. Ruan, E. Tolga // Information Sciences. 2002. № 142. PP. 57-76.
18. Voynarenko M.P. Clusters in the Institutional Economics : monograph / M.P. Voynarenko. Wloclawek: ESFII, Poland, 2014. 335 p.

References

1. Vojnarenko M. Klasterni ob'jednannja: mizhnarodnyj dosvid ta ukrajinsjki realiji / M. Vojnarenko, A. Bereza // Ekonomist. 2013. # 10. S. 27-30.
2. Vojnarenko M.P. Formy j pryncypu vzajemodiji derzhavnykh, pidpryjemnycjkykh ta instytucijnykh struktur / M.P. Vojnarenko // Pershyj etap modernizaciji ekonomiky Ukrajinu: dosvid ta problemy / O.M. Alymov, O.M. Amosha ta in. ; za zagh. red. V.I. Ljashenka; IEP NAN Ukrajinu, KPU. Zaporizhzhja: KPU, 2014. 798 s. S. 626-634.
3. Ghejecj V.M. Vid kvaziryunku do rynku ta investycijnogho zrostannja / V.M. Ghejecj // Dzerkalo tyzhnja. 2015. # 30 (226). S. 7.
4. Ghejecj V.M. Vykhid z kryzy / V.M. Ghejecj, A.A. Ghrycenko // Ekonomika Ukrajinu. 2013. # 6 (611). S. 13–15.
5. Ghrycenko A. Systemna kryza jak naslidok bazovoji destrukciji ekonomiky Ukrajinu i shljakhy jiji podolannja / A. Ghrycenko // Visnyk Nacionaljnogho banku Ukrajinu. 2014. # 5. S. 8-12.

6. Gritsenko A. Ekonomicheskaya politika Ukrainy: institutsionalnaya i strukturnaya sostavlyayushchie / A. Gritsenko // Naukovi pratsi Donetskogo natsionalnogo tekhnichnogo universitetu. Seriya: Yekonomichna. 2014. № 1. S. 70-79.
7. Yeremin D. Informatsionnye tekhnologii v Ukraine / D. Yeremin. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
8. Zveryakov M.I. V poiskakh vykhoda iz krizisa / M.I. Zveryakov // Ekonomika Ukrainy. 2013. № 8. S. 4-21.
9. Zveryakov M. I. Ob izmenenii modeli ekonomicheskogo razvitiya / M.I. Zveryakov // Ekonomika Ukrainy. 2015. № 6 (635). S. 41-49.
10. Informacijni resursy. Instytut ekonomiky i prognozuvannja NANU. URL: <http://ief.org.ua/?lang=ru>
11. Ladychenko K.I. Suchasni tendenciji rozvytku svitovogho rynku informacijno-komunikacijnykh poslugh / K. I. Ladychenko, V.V. Tronjko // Efektyvna ekonomika. 2015. # 2. The site of official and financial information. [Online]. URL: <http://www.statista.com/statistics/268584/worldwide-ict-revenue-since-2005/>
12. Libanova E.M. Nerivnistj v ukrajinsjkomu suspiljstvi: vytoky ta suchasnistj / E.M. Libanova // Ekonomika Ukrajiny. 2014. # 3. S. 4-19.
13. Libanova E.M. Socialjna orijentacija rynkovoji ekonomiky jak peredumova konsolidaciji suspiljstva / E.M. Libanova // Visnyk NAN Ukrajiny. 2010. # 8. S. 3-14.
14. Polinkevych O.M. Chynnyky formuvannja vyperedzhaljnogho rozvytku pidpryjemstv v umovakh ghlobaljnoji svitovoji kryzy / O.M. Polinkevych / Ekonomichnyj Chasopys - KhKhI. 2016. # 1-2 (156). S. 59-62.
15. Tarasevych V. M. Pro orijentyry i naprjamy vykhodu z kryzy / V. M. Tarasevych // Ekonomika Ukrajiny. 2013. # 9. S. 4-17.

16. Erokhin S. A. General theory of development and structural transformation of national economy / S. A. Erokhin // Ekonomichnyj visnyk. 2014. #3. PP. 17-25.
17. Kahraman C. Capital Budgeting Techniques Using Discounted Fuzzy versus Probabilistic Cash Flows / C. Kahraman, D. Ruan, E. Tolga // Information Sciences. 2002. # 142. PP. 57-76.
18. Voynarenko M.P. Clusters in the Institutional Economics : monograph / M.P. Voynarenko. Wloclawek: ESFII, Poland, 2014. 335 p.